

7.5.2026

Hyvinvointialuejohtajan vastaus selityspyyntöön vuoden 2025 tilintarkastuskertomuksen muistutukseen

Keski-Suomen hyvinvointialueen vastuunalainen tilintarkastaja JHT, KHT Mari Säynätjoki on tarkastanut vuoden 2025 tilinpäätöksen ja antanut 23.4.2026 päivätyn ja allekirjoitetun tilintarkastuskertomuksen hyvinvointialueen hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksesta tilikaudelta 1.1. – 31.12.2025.

Tilintarkastuskertomus sisältää muistutuksen: *”Muistutuksena esitämme, että tilivuoden 2026 talousarvio ei ole hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti tasapainossa, kun otetaan huomioon tilivuosina 2023-2025 kertynyt alijäämä. Arviointiryhmän työskentelyssä on esitetty vuoden 2030 loppuun asti pidennetty alijäämän kattamisaika. Muistutuksesta huolimatta esitämme vastuuvapauden myöntämistä aluehallitukselle ja hyvinvointialuejohtajalle, koska kertyneen alijäämän kattamisaikaa on jäljellä vuoden 2026 loppuun saakka.”*

Tarkastuslautakunta on 23.4.2026 pidetyssä kokouksessa päättänyt pyytää selityksen tilintarkastuskertomuksessa esitetyn muistutuksen johdosta.

Tarkastuslautakunta pyytää selityksen hyvinvointialuejohtajalta:

- 1) hyvinvointialueen tuloksen, rahoituksen ja toiminnan sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa hyvinvointialuelain ja hallintosäännön säännösten ja määräysten mukaisesta johtamisesta.
- 2) hyvinvointialueen kumulatiivisen alijäämän kattamisesta vuoden 2026 loppuun mennessä sekä talouden tasapainottamistoimenpiteistä.

Toiminnan ja talouden johtaminen

Hyvinvointialueen hallintosäännön 3 §:n mukaan hyvinvointialueen johtaminen perustuu lainsäädäntöön, hyvinvointialuestrategiaan, talousarvioon ja -suunnitelmaan ja muihin aluevaltuuston päätöksiin sekä valtion laissa määriteltyyn ohjaukseen ja rooliin hyvinvointialueen tavoitteiden asettamisessa. Hyvinvointialueen toimintaa johdetaan aluevaltuuston hyväksymän hyvinvointialuestrategian ja sen osana olevan palvelustrategian sekä pelastustoimen palvelutasopäätöksen ja aluevaltuuston vahvistamien muiden linjausten ja ohjelmien mukaisesti kokonaisuutena.

Aluevaltuusto vastaa Keski-Suomen hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta, käyttää hyvinvointialueen päätösvaltaa ja siirtää toimivaltaansa hallintosäännön määräyksillä. Aluehallitus vastaa aluevaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Aluehallitus johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta. Aluehallitus vastaa hyvinvointialueen toiminnan yhteensovittamisesta, palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta, omistajaohjauksesta,

7.5.2026

henkilöstöpolitiikasta sekä sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja sopimushallinnan järjestämisestä. Aluehallitus vastaa myös sisäisen tarkastuksen järjestämisestä.

Hyvinvointialuejohtaja johtaa aluehallituksen alaisena hyvinvointialueen hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Hyvinvointialuejohtaja vastaa asioiden valmistelusta aluehallituksen käsiteltäväksi.

Hallintosäännön 33-35 §:n mukaan toimialajohtaja, vastuualuejohtaja ja palvelujohtaja johtavat ja kehittävät omien johtamisalueidensa toimintaa ja vastaavat sen toiminnasta, taloudesta ja henkilöstöstä sekä asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta ja asetettujen voimavarojen käytöstä määrätyn sitovuustason mukaisesti sekä näiden raportoinnista hyvinvointialuejohtajalle / toimialajohtajalle / vastuualuejohtajalle.

Talouden tavoitteet ja sitovuustasot on asetettu vuosittain aluevaltuuston hyväksymässä talousarviossa. Talousarvion sitovia eriä ovat aluevaltuuston hyväksymät talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarvion käyttötalousoosassa aluevaltuustoon nähden sitova on vastuualueiden määrärahan menojen ja tulojen erotus eli toimintakate. Toimialajohtajan tulee huolehtia siitä, että toimialan ja vastuualueen määräraha tai määrärahat eivät ylitä. Toimiala- ja vastuualuejohtajan tulee tämän varmistamiseksi tehdä aluehallitukselle tarvittavat esitykset määrärahojen muuttamiseksi. Muutokset tulee tehdä siten, että aluevaltuustoon nähden sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen ei vaarannu.

Aluevaltuuston hyväksymässä talousarviossa on kuvattu myös talousarvion seuranta. Vuoden 2025 talousarvion mukaan toimialajohtajien, vastuualuejohtajien ja palvelualuejohtajien tulee huolehtia siitä, että toiminnan määrärahat eivät ylitä. Mahdollisten ylityshkien osalta on neljännes- ja puolivuosisikatsauksien yhteydessä raportoitava päätöksistä ja toimenpiteistä, joilla talousarvion ylitykset voidaan välttää talousarviovuoden aikana. Toimialajohtajien tulee samassa yhteydessä raportoida aluehallitukselle, mikäli on tiedossa päätöksiä, jotka vaarantavat talousarvion toteutumisen. Hyvinvointialueen eri organisaatioasooilla talouden seuranta ja raportointia tehdään kuukausittain. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista seurataan vuoden aikana tarkemmin neljännes- ja puolivuosisikatsausten yhteydessä. Neljännes- ja puolivuosisikatsauksissa toimialat ja vastuualueet esittävät tavoitteiden toteutumisen seurantaan perustuvan käsityksensä tavoitteiden toteutumisesta koko talousarviovuoden osalta. Mikäli toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumaennusteet ovat ristiriidassa keskenään tai talousarvion kanssa, tulee asia saattaa aluehallituksen ja -valtuuston käsittelyyn. Tarkastuslautakunta sekä hyvinvointialueen tilintarkastaja arvioivat tavoitteiden toteutumista hyvinvointialueita koskevan lain edellyttämällä tavalla.

Aluehallitus on vuosittain päättänyt toiminnan ja talouden raportointikäytännöstä. Aluehallitus päätti vuoden 2025 raportointikäytännöstä 4.2.2025. Lisäksi aluehallitus päätti toiminnan ja talouden seuranta- ja raportointimallin kehittämistä 24.6.2025 ja vuoden 2026 toiminnan ja talouden raportoinnista 27.1.2026.

7.5.2026

Aluehallituksen päätöksen mukaisesti hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta on raportoitu aluehallitukselle ja aluevaltuustolle vuonna 2025 siten, että

- neljännesvuosikatsaukset on käsitelty päätösasioina aluehallituksessa ja aluevaltuustossa
- tuottavuusohjelman toimenpiteiden ja muiden talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteutumisesta on raportoitu neljännesvuosikatsausten yhteydessä
- kuukausiraportit on toimitettu aluehallitukselle tiedoksi portaaliin kuukausittain

Lisäksi hyvinvointialueen johtoryhmässä on seurattu talouden toteumaa ja ennustetta sekä tuottavuusohjelman toimenpiteiden ja muiden talouden tasapainottamistoimenpiteiden etenemistä kuukausittain. Talouden seuranta ja raportointia on tehty kuukausittain myös muilla organisaatiotasolla.

Talouden raportoinnin ensisijaisena välineenä esihenkilöille ja johtajille oli talouden raportointijärjestelmä MonetTieto, johon tiedot kirjanpidosta päivitetään päivittäin. MonetTiedon tiedot ovat käytettävissä halutulla organisaatiotasolla ja aikavälillä ja niissä on lisäksi suodatus- ja porautumismahdollisuuksia. Lisäksi talouden palvelujen koordinoimana on laadittu erillinen talouden kuukausiraportti keskeisimmistä tiedoista kuukausittain. Taloustietojen raportointia on kehitetty käyttökokemusten perusteella niin sisällön, raporttien käytettävyyden ja esittämistavan kuin raportointiaikataulun osalta. Säännönmukaisen raportoinnin lisäksi taloustiedoista tuotetaan tarpeen mukaan ad hoc-raportointia eri käyttötarkoituksiin.

Vuoden 2026 toiminnasta ja taloudesta raportoidaan aluehallitukselle ja aluevaltuustolle vuoden 2025 tapaan siten, että

- neljännesvuosikatsaukset käsitellään päätösasioina aluehallituksessa ja aluevaltuustossa
- talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteutumisesta raportoidaan neljännesvuosikatsausten yhteydessä
- kuukausiraportit toimitetaan aluehallitukselle sähköiseen kokoushallintaan kuukausittain

Lisäksi hyvinvointialueen johtoryhmässä seurataan talouden toteumaa ja ennustetta sekä sopeuttamistoimenpiteiden etenemistä kuukausittain. Toiminnan ja talouden seuranta tehdään kuukausittain myös muilla organisaatiotasolla. Hyvinvointialue tuottaa toiminnan ja talouden seurannan uuden Fokus-raportoinnin ja kokousmallin mukaisesti. Kuukausiraportti tuotetaan Fokus-raporttina. Talouden suunnittelu ja seuranta noudattaa aluehallituksen 27.1.2026 hyväksymää talouden vuosikelloa.

Vuoden 2025 aikana tehtiin hyvinvointialueen operatiivisessa johtamisessa toimenpiteitä talouden johtamisen tueksi eri organisaatiotasolla, mm.

- Talousviestintää esihenkilöille tehtiin tehostetusti koko vuoden ajan, tarkoituksena vahvistaa talouden tilannekuvaa ja kustannustietoisuutta koko organisaatiossa. Osana talousviestintää viestittiin myös voimassa olevista talouden ohjeista, hyvistä käytännöistä ja esihenkilöiden roolista ja vaikutusmahdollisuuksista talouden johtajana.

7.5.2026

- Talouden koulutusarja ”esihenkilö talouden johtajana” saatiin päätökseen tammikuussa 2025
- Talouspalvelujen tehostettua tukea sosiaali- ja terveystalouden vastuualueille jatkettiin ja controller-työpanosta pyrittiin vapauttamaan tehtäväjärjestelyin entistä enemmän johtamisen tuen tehtävään muista talouden tehtävistä.
- Kustannuslaskennan kehittämistä jatkettiin ja hyvinvointialue osallistui VM:n yksikkökustannuslaskennan kehittämishankkeeseen. Yksikkökustannusten tarkastelua ja vertailua tehtiin palvelualueilla toteutuneiden kustannusten perusteella, erityisen huomion kohteena olivat projektinomaisesti ympärivuorokautinen asumispalvelu, lastensuojelu ja avoterveydenhuolto.
- Johtamisen tueksi hankittiin ulkopuolisen asiantuntijan toteuttama sote-johtamisen sparraus ja työn tuloksena saatuja suosituksia toimeenpantiin
- Keskitetty tuki ostopalvelujen hinnantarkistusten käsittelyyn ja keskitetty seuranta hinnankorotusten toteutumisesta aloitettiin ja HR:n tukea kohdennettiin erityisesti mitoitusten ja työpanoksen käytön käytäntöihin
- Hyvinvointialueella laadittiin yhtenäinen toimintamalli tuotantotapa-analyysien toteuttamiseen ja useita tuotantotapa-analyysieja toteutettiin mallin mukaisesti
- Toiminnan ja talouden uusi Fokus-raportointimalli suunniteltiin ja valmisteltiin ja mallia pilotoitiin joulukuussa. Uusi raportointimalli otettiin käyttöön vuoden 2026 toiminnan ja talouden raportointiin.

Vuonna 2025 työskentelivät talouden johtamisen tueksi myös lastensuojelun ja vammaispalveluiden talouden ohjausryhmät tehtävänänsä etsiä ratkaisuja lastensuojelun ja vammaispalvelujen toiminnan ja talouden yhteensovittamiseksi, talousarviossa pysymiseksi sekä sen arvioimiseksi, mistä kustannusten kasvu ja talousarvion toteutumisen ongelmat johtuvat.

Keski-Suomen hyvinvointialue osallistui keväällä 2025 muutostukikeskusteluihin eri ministeriöiden kanssa. Muutostukiprojektin loppuraportin mukaisia suosituksia toimeenpantiin vuonna 2025.

Valtiovarainministeriön kesäkuussa 2025 käynnistämän arviointimenettelyn edetessä arviointiryhmän antamat toimenpide-ehdotukset ja suositukset on käsitelty päätöksenteossa ja toimenpide-ehdotusten toimeenpano on käynnistetty.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan johtaminen ja vastuut

Hyvinvointialueen hallintosäännön 16 §:n mukaan aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Hallintosäännön 99 §:n mukaan aluehallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanon ja tuloksellisuuden valvonnasta ja hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet.

Hallintosäännön 32 §:n mukaan hyvinvointialuejohtaja vastaa siitä, että hyvinvointialueen sisäinen valvonta ja riskienhallinta on asianmukaisesti järjestetty.

7.5.2026

Hallintosäännön 101 §:n mukaan toimialajohtajat, vastuualuejohtajat, palvelujohtajat ja muut johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta johtamassaan toiminnassa sekä raportoivat aluehallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Jokainen esihenkilöasemassa oleva vastaa riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoinnista aluehallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Hallintosäännön 19 §:n mukaan sisäisen tarkastuksen jaosto tukee aluehallitusta ja ylintä johtoa heidän toteuttaessaan omaa valvontavelvollisuuttaan ja mm. valvoo osaltaan, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaan ja tuloksellisesti.

Hallintosäännön 102 §:n mukaan sisäinen tarkastus arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan järjestämistä ja tuloksellisuutta, raportoi arvioinnin tuloksista sekä esittää toimenpide-ehdotuksia järjestelmän kehittämiseksi. Sisäinen tarkastus raportoi aluehallitukselle ja hyvinvointialuejohtajalle.

Aluevaltuusto on päättänyt 13.12.2022 § 132 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Lisäksi aluehallitus on päättänyt 12.9.2023 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohjeista. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on toteutettu näiden perusteiden ja toimintaohjeiden mukaan.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisesta on raportoitu ohjeiden mukaan osana neljännesvuosikatsauksia ja toimintakertomusta.

Hyvinvointialueen kumulatiivisen alijäämän kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä sekä talouden tasapainottamistoimenpiteet

Keski-Suomen hyvinvointialueen kertyneet alijäämät vuoden 2025 lopussa olivat yhteensä 308 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueiden tulee kattaa kertyneet alijäämät samalla tarveperusteisella yleiskatteisella valtion rahoituksella, jolla hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla oleva toiminta rahoitetaan.

Keski-Suomen hyvinvointialueella on laadittu talouden tasapainottamisohjelma, jonka toteutus alkoi vuonna 2024. Vuoden 2024 talousarvioon sisältyi yhteensä 48 miljoonan euron toimenpidekokonaisuus tuottavuusohjelman toimenpiteistä ja muista talouden tasapainottamistoimenpiteistä. Sopeuttamistoimenpiteille suunnitellusta 48 miljoonan euron talousvaikutuksesta toteutui 68 %, 32 miljoonaa euroa vuonna 2024. Talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteutusta jatkettiin vuonna 2025. Vuoden 2025 talousarvioon sisältyi yhteensä 50,3 miljoonan euron toimenpidekokonaisuus talouden tasapainottamistoimenpiteistä. Sopeuttamistoimenpiteiden toteuma oli yhteensä 49,7 miljoonaa euroa, 99 % tavoitteesta. Talousarvioon sisältyneiden toimenpiteiden lisäksi toteutettiin noin 9 miljoonan euron lisäsäästöjä. Kokonaisuudessaan sopeutustoimilla saavutettiin yli 60 miljoonan euron vaikutukset vuonna 2025.

Talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteutusta jatketaan vuonna 2026. Talouden tasapainottamissuunnitelmaa tarkennettiin osana talousarvion 2026 ja taloussuunnitelman 2027-2030 laatimista.

7.5.2026

9.12.2025 aluevaltuuston hyväksymä talousarvio vuodelle 2026 sisältää 58 miljoonan euron talouden sopeuttamistoimenpiteet.

Hyvinvointialueita koskevan lain 115 §:n mukaan aluevaltuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio sekä suunnitelmakaudeksi taloussuunnitelma. Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se tasapainossa viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden jälkeen. Tasapainossa on huomioitava taseeseen kertynyt alijäämä.

Hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvio ja -suunnitelma sitovat toimielimiä ja henkilöstöä ja ovat samalla näiden ohjauksen ja valvonnan välineitä. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää aluevaltuusto. Talousarvion valmistelusta vastaa aluehallitus.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat hyvinvointialueen strategiaa ja edellytykset hyvinvointialueen tehtävien hoitamiseen turvataan. Hyvinvointialueita koskevan lain mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla.

Hyvinvointialueita velvoittavat myös hyvinvointialuelain, järjestämislain ja muun erityislainsäädännön velvoitteet palvelujen järjestämisestä, sisällöstä ja aikarajoista. Hyvinvointialueiden rahoituksen ja velvoitteiden välinen yhtälö ei ole lyhyellä aikavälillä yhteensovitettavissa. Kaikkia hyvinvointialuetta koskevia velvoitteita ei pystytä realistisesti täyttämään yhtä aikaa.

Hyvinvointialueen talousarvion ja taloussuunnitelman laadinnan osalta vaihtoehtoja arvioitiin seuraavasti:

- 1) Jos taloussuunnitelma laaditaan siten, että se on realistinen ja toteutettavissa ja suunnitelmassa on huomioitu määrärahat hyvinvointialueen tehtäville, ei tilivuosina 2023–2025 kertynyt alijäämä tule sopeuttamistoimenpiteistä huolimatta katettua vuonna 2026
- 2) Jos taloussuunnitelma laaditaan hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti siten, että kertyneet alijäämät katetaan vuoden 2026 loppuun mennessä, ei suunnitelmaan voida sisällyttää tämänhetkisen lainsäädännön mukaisen toiminnan ja tavoitteiden edellyttämiä määrärahoja eikä suunnitelman noudattaminen ole mahdollista. Jos kaikki hyvinvointialueet sopeuttavat talousarvionsa / toimintakulunsa niin, että alijäämät on katettu vuoden 2026 loppuun mennessä, se johtanee merkittävään toimintakulujen alibudjettiin. Tämä tarkoittaa myös sitä, että valtion tietopohja hyvinvointialueiden talouden tosiasiallisesta tilanteesta ei ole realistinen ja johtaa myös merkittävään riskiin valtion talouden toteutumisessa.

7.5.2026

- 3) Jos taloussuunnitelmaan sisältyviä tehtäviä ja tavoitteita karsitaan niin, että talouden yhtälö toteutuu lainsäädännön mukaisesti, ei palvelujen järjestämistä koskevia velvoitteita pystytä täyttämään.

Näiden vaihtoehtojen arvioinnin pohjalta talousarvio laadittiin siten, että lainsäädännön velvoitteista on huomioitu ensisijaisesti palvelujen järjestämistä koskevat velvoitteet.

Keski-Suomen hyvinvointialueen talousarvio ja toiminta- ja taloussuunnitelma on laadittu ajalle 2026–2030. Vuoden 2026 talousarvio on suunniteltu siten, että alijäämän kertyminen pysähtyy ja uutta alijäämää ei synny. Taloussuunnitelman mukaisesti kertyneet alijäämät katetaan vuoden 2030 loppuun mennessä. Taloussuunnitelmakauden aikana toimintakuluja sopeutetaan rahoitusta vastaavaksi siten, että jokainen suunnitelmavuosi sisältää sekä jo toteutettujen toimenpiteiden säästöt, joiden lisäksi jokaiselle talousarviovuodelle suunnitellaan uusia toimenpiteitä. Talouden kääntäminen ensin tasapainoiseksi ja sen jälkeen ylijäämäiseksi tapahtuu suunnitelmakauden aikana, mutta siitä huolimatta kertyneitä kumulatiivisia alijäämiä ei saada katettua lainsäädännön edellyttämässä aikataulussa vuoden 2026 loppuun mennessä. Taloussuunnitelman tueksi on laadittu pitkän aikavälin sopeuttamissuunnitelma / toimenpideohjelma.

Valtiovarainministeriö on julkaissut päivitetyn hyvinvointialueiden rahoituksen painelaskelman 30.4.2026. Talouden tasapainottamisohjelmaa päivitetään parhaillaan vastaamaan painelaskelman arviota rahoituksen kehityksestä. Päivityksessä huomioidaan myös tilinpäätöksen 2025 mukainen kertynyt alijäämä, joka on pienempi kuin taloussuunnitelma valmisteltaessa arvioitiin sekä muut tarvittavat päivitykset kuten arviointiryhmän antamien toimenpide-ehdotusten vaikutus toimenpideohjelmaan.

Talouden tasapainottamisen toimenpideohjelma liitetään myös osaksi käynnissä olevan arviointimenettelyn loppuraporttia. Arviointimenettelyn yhteydessä laadittava talouden tasapainottamissuunnitelma muodostaa aikataulun hyvinvointialueen kertyneiden alijäämien kattamiselle voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen.

Toimenpideohjelmaa ja arviointiryhmän loppuraporttia vastaava päivitys vuosien 2027–2030 taloussuunnitelmaan esitetään hyväksyttäväksi osana kevään 2026 talousarviomuutoksia, jotka käsitellään aluehallituksessa 26.5.2026 ja aluevaltuustossa 9.6.2026, samassa aikataulussa arviointiryhmän loppuraportin kanssa.

Jyväskylässä 7.5.2026

Piia Vuorela
Hyvinvointialuejohtaja